

Sygn. akt III KK 151/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 października 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący)
SSN Małgorzata Gierszon (sprawozdawca)
SSN Andrzej Tomczyk

Protokolant Łukasz Biernacki

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Jacka Radoniewicza
w sprawie W. K. uniewinnionej od dokonania czynu z art. 212 § 1 k.k.,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie
w dniu 18 października 2016 r.
kasacji wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich, na niekorzyść,
od wyroku Sądu Okręgowego w B.
z dnia 10 listopada 2015 r., sygn. akt VIII Ka (...),
zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w B.
z dnia 13 maja 2015 r., sygn. akt III K (...),

**uchyła zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w B. do ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 13 maja 2015 r., sygn. akt III K (...) Sąd Rejonowy w B.:

I. uniewinnił oskarżoną W. K. od popełnienia czynu polegającego na tym, że w dniu 17 czerwca 2014 r. w piśmie zatytułowanym „Skarga” skierowanym do Rady Gminy J. oraz w dniu 18 sierpnia 2014 r. podczas (...) sesji Rady Gminy J. podała

nieprawdziwe okoliczności w celu poniżenia J. K. w opinii publicznej oraz naraziła go na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, zawodu i rodzaju działalności, a także rozgłaszała przeciwko niemu nieprawdziwe zarzuty, tj. występku z art. 212 § 1 k.k.;

II. zasądził od oskarżyciela prywatnego J. K. na rzecz oskarżonej kwotę 3.309,25 zł. tytułem zwrotu wydatków poniesionych na ustanowienie pełnomocnika i koszty dojazdu.

Apelację od tego wyroku wniósł pełnomocnik oskarżyciela prywatnego, zarzucając w niej temu orzeczeniu:

1. rażąco obrazę art. 212 §1 k.k. poprzez przyjęcie, że treść skargi jaką oskarżona skierowała do Rady Gminy w dniu 17 czerwca 2014 r. nie jest zniesławieniem, lecz dozwoloną krytyką nie przekraczającą granic swobody wypowiedzi w stosunku do osoby sprawującej funkcję wójta a z zawodu nauczyciela;
2. rażąco obrazę art. 632 pkt 1 k.p.k. przez zasądzenie od oskarżyciela prywatnego na rzecz oskarżonej kosztów i wydatków dowolnie i bez analizy zasadności wysokości tych kosztów i wydatków i wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w B.

Apelację tą rozpoznał Sąd Okręgowy w B. w dniu 5 listopada 2015 r. Wyrokiem z dnia 10 listopada 2015 r., sygn. akt VIII Ka (...) Sąd Okręgowy w B. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że w pkt II części dyspozytywnej wyroku ustalił na kwotę 1870 zł. wysokość zwrotu uzasadnionych wydatków z tytułu ustanowienia w sprawie obrońcy i kosztów dojazdu, w pozostałym zakresie wyrok ten utrzymał w mocy.

Kasację od tego wyroku wniósł Rzecznik Praw Obywatelskich.

Zaskarżył wyrok w całości na niekorzyść oskarżonej W. K. i zarzucił mu: rażące naruszenie prawa procesowego, to jest art. 29 § 1 k.p.k., polegające na rozpoznaniu sprawy przez Sąd Odwoławczy w składzie jednego sędziego, podczas gdy Sąd ten zobligowany był do rozpoznania apelacji na rozprawie w składzie trzech sędziów, co stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

i wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w B.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W stwierdzonych w sprawie okolicznościach – kasacja zasługuje na uwzględnienie. Zaskarżony nią wyrok wydano z rażącym naruszeniem przywołanych w zarzucie kasacji przepisów postępowania. Charakter tego stwierdzonego uchybienia, stanowiącego bezwzględną przyczynę odwoławczą w postaci nienależytej obsady sądu (art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.), powoduje (wynikłą z kategorięcznego brzmienia tego przepisu) konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku, i to niezależnie od wpływu uchybienia na treść tego orzeczenia.

Przystępując do wskazania powodów tej zaprezentowanej oceny przedmiotowej kasacji na wstępie zauważyć należy, iż nie ulega wątpliwości, że Sąd Rejonowy rozpoznawał niniejszą sprawę według stanu prawnego, obowiązującego przed dniem 1 lipca 2015 r., to jest jeszcze przed wejściem w życie przepisów ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie – ustawy Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2013 r., poz. 1247).

Stosownie do obowiązujących wówczas przepisów Sąd Rejonowy – po odroczeniu rozpoznania sprawy w dniu 30 marca 2015 r. na czas dłuższy niż 21 dni, to jest do dnia 11 maja 2015 r. - na rozprawie w tym dniu wydał, na podstawie (wówczas obowiązującego) przepisu art. 484 § 2 k.p.k., postanowienie o prowadzeniu sprawy w dalszym ciągu w tym samym, to jest jednoosobowym, składzie. Konsekwencją tego postanowienia było rozpoznawanie odtąd sprawy w trybie zwyczajnym w tym samym jednoosobowym składzie. Tak bowiem o tym wprost stanowił tenże przepis art. 484 § 2 k.p.k. Niemożność dochowania przy rozpoznaniu sprawy dopuszczalnego 21 dniowego terminu przerwy (art. 484 § 1 k.p.k.) zawsze skutkowałą koniecznością zmiany trybu rozpoznania sprawy, z uproszczonego na zwykły. Ta decyzja o zmianie trybu rozpoznania sprawy powodowała też dalsze następstwa procesowe. Zgodnie bowiem z wpisaną do zasad prawnych, uchwałą 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2005 r., sygn. akt I KZP 38/05: Sąd odwoławczy po wydaniu przez prezesa sądu okręgowego zarządzenia, o którym mowa w art. 476 § 1 zd. 3 k.p.k., mógł rozpoznać apelację w składzie jednego sędziego tylko wówczas, gdy sąd pierwszej

instancji wydał w takim składzie wyrok orzekając w postępowaniu uproszczonym. W realiach rozpoznawanej sprawy oznacza to, iż – według ówczesnego stanu prawnego - sąd odwoławczy mógł rozpoznawać wniesioną przez pełnomocnika oskarżyciela prywatnego apelację tylko w składzie trzyosobowym, bowiem zaskarżony nią wyrok sąd pierwszej instancji wydał w trybie zwyczajnym.

Bezsporne jest również to, że akta niniejszej sprawy wraz z apelacją pełnomocnika oskarżyciela prywatnego od wyroku Sądu Rejonowego wpłynęły do Sądu Okręgowego w B. w dniu 29 czerwca 2015 r. Dzień później, tj. w dniu 30 czerwca 2015 r., Przewodniczący VIII Wydziału Karnego tego Sądu wydał zarządzenie o: wpisaniu sprawy do repertorium Ka oraz skierowaniu jej na rozprawę w składzie trzyosobowym. Data wpływu sprawy do Sądu Odwoławczego inicjowała toczące się odtąd w tej instancji postępowanie odwoławcze. Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę w pełni bowiem podziela stanowisko wyrażone (i uzasadnione szeroko oraz wnikliwie, a przez to tym bardziej przekonujące) w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 23 września 2016 r. (sygn. akt III KK 41/16, publ. Supremus) o tym, że momentem wszczęcia postępowania przed sądem I instancji jest chwila wpływu do tego Sądu inicjującego postępowanie jurysdykcyjne aktu oskarżenia lub jego surogatu (innej skargi lub wniosku), a momentem wszczęcia postępowania przed sądem II instancji jest chwila wpływu do tego sądu akt sprawy wraz ze środkiem odwoławczym. Takie określenie momentu wszczęcia postępowania odwoławczego ma w rozpoznawanej sprawie kluczowe znaczenie. Od 1 lipca 2015 r. weszła bowiem w życie wspomniana nowelizacja dokonana mocą ustawy z dnia 27 września 2013 r., która nadając nowe brzmienie art. 449 k.p.k. przewidywała wyjątek od zasady orzekania na rozprawie apelacyjnej w składzie trzech sędziów (wskazanej w art. 29 § 1 k.p.k.). Mianowicie: jeżeli postępowanie przygotowawcze zakończyło się w formie dochodzenia, sąd odwoławczy orzeka na rozprawie jednoosobowo, chyba że prezes sądu lub sąd postanowił inaczej (art. 449 § 2 k.p.k.). Wprawdzie w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu prywatnoscargowym (tak jak niniejsza), co do zasady, nie jest prowadzone w ogóle postępowanie przygotowawcze, ale odwołując się do argumentacji *a maiore ad minus* można stwierdzić, że skoro skład jednoosobowy sądu odwoławczego uzależniony jest od formy postępowania

przygotowawczego, to tym bardziej w takim składzie sąd odwoławczy powinien rozpoznać sprawę, gdy takie postępowanie nie było prowadzone. (por. D. Świecki, Komentarz do art. 29 Kodeksu postępowania karnego wg stanu prawnego na dzień 1 października 2015 r. el/Lex). Ta obowiązująca od 1 lipca 2015 r. nowa regulacja określająca możliwość odstępstwa od zasady orzekania na rozprawie apelacyjnej w składzie trzech sędziów poprzez orzekanie w zmniejszonym składzie jednego sędziego z pewnością spowodowała to, że *in concreto* został wyznaczony właśnie taki skład do rozpoznania apelacji pełnomocnika oskarżyciela prywatnego zarządzeniem z dnia 12 października 2015 r. Przewodniczącego Wydziału o wyznaczeniu na dzień 5 listopada 2015 r. rozprawy odwoławczej. W takim też składzie Sąd Okręgowy w dniu 10 listopada 2015 r. wydał zaskarżony wyrok. Nie było to jednak dopuszczalne. Rzecz bowiem w tym, iż przepis art. 30 owej nowelizującej ustawy z dnia 27 września 2013 r. stanowi, iż: „Jeżeli na podstawie niniejszej ustawy nastąpiła zmiana właściwości lub składu sądu, do czasu zakończenia postępowania w danej instancji orzeka sąd dotychczas właściwy lub w dotychczasowym składzie”. Z treści tego przepisu wynika zatem, iż jeżeli w dniu wejścia w życie noweli wrześniowej (czyli w dniu 1 lipca 2015 r.) sprawa znajdowała się już w danym stadium postępowania sądowego, to do czasu zakończenia tego postępowania w tej instancji, orzeka sąd w dotychczasowym składzie. Słusznie Sąd Najwyższy w przywołanym już wyżej postanowieniu z dnia 23 września 2016 r. wywiódł, że użyte w tym przepisie art. 30 pojęcie „dotychczasowego składu” należy odnosić nie do składu, który już sprawę w danej instancji rozpoznawał, ale składu właściwego według przepisów dotychczasowych, czyli tych, które obowiązywały do dnia 30 czerwca 2015 r. Mowa tu zatem o składzie w znaczeniu abstrakcyjnym, a nie konkretnym.

Odnosząc tą regulację do realiów rozpoznawanej sprawy stwierdzić zatem należy, iż skoro postępowanie odwoławcze zostało w niej wszczęte przed dniem 1 lipca 2015 r., to zgodnie z przytoczonym przepisem art. 30 ustawy nowelizującej Sąd Okręgowy, który to postępowanie przeprowadzał, powinien był orzekać „w dotychczasowym składzie”, to jest składzie trzech sędziów, bo taki był właściwy według przepisów obowiązujących do dnia 30 czerwca 2015 r. i taki też we wspomnianym zarządzeniu Przewodniczącego Wydziału z dnia 30 czerwca 2015 r.

został – w oparciu o treść art. 29 k.p.k. - wskazany jako uprawniony do rozpoznania sprawy. Oznacza to, że rozpoznanie sprawy w składzie jednoosobowym i wydanie przez tak obsadzony sąd zaskarżonego wyroku stanowiło rażącą obrazę tego przepisu skutkującą uchybieniem o charakterze bezwzględny, w postaci „nienależytej obsady sądu” (art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.).

Stwierdzenie tego było równoznaczne z koniecznością uznania oczywistej zasadności rozpoznawanej kasacji, a tym samym i uchylenia zaskarżonego nią wyroku oraz przekazania Sądowi Okręgowemu w B. sprawy do ponownego rozpoznania. Dokonując tych czynności Sąd ten będzie miał na względzie powyższe wnioski i spostrzeżenia.

Z tych wszystkich względów orzeczono jak wyżej.

R. G.